

Dr. Vehbetu Zuhejli

Ligji para nesh

X

Pjesë e shkëputur nga “Usuli fikhu islam”

Autori:
Dr. Vehbetu Zuhejli

Përktheu:
Dr. Musli Vërbani

Titulli:
Ligji para nesh

Korrektura:
Burim Bunjaku

Të drejtën e ribotimit e rezervon autori

Ligji para nesh

Kjo temë ka të bëjë me lidhshmërinë e sheriatit islam me fetë dhe ligjet e mëhershme.

Dihet se pejgamberit s.a.v.s. i ka ardhur shpallja në moshën dyzetë vjeçare, në vitin 611 m.

Dihet se sheriatu islam është përfundim i ligjeve.

Dihet se Kur'ani famëlartë dhe suneti fisnik na kanë treguar për ngjarjet e pejgamberëve të mëhershëm, na kanë paraqitur disa ligje të ligjeve të sheriateve të tyre. Na kanë treguar për ligjet e popujve të mëhershëm, si të jehudive e të krishterëve. Parashtrihet pyetja se a kërkohet nga ne të veprojmë me ligjin para nesh?

Në lidhje me këtë tematikë do të flasim në dy aspekte:

E para: Pejgamberi s.a.v.s. para shpalljes a është dashur të jetë praktikues i ligjeve të mëhershme sepse po të kishte praktikuar ligjet e mëhershme dhe pastaj ato ligje nuk janë shfuqizuar edhe me sheriatin e tij pas zbritjes së shpalljes, atëherë ato do të duhej të gjenin zbatim në mesin tonë.

E dyta: Pejgamberi s.a.v.s. dhe umeti i tij, pas pejgamberisë a duhet të zbatojnë ligjet e ndonjë pejgamberi të mëparshëm?

Para se të sqaroj mendimet e ndryshme të dijetarëve, sipas mendimit tim, e shoh të arsyeshme se nuk ka kurrfarë pengese për t'u lejuar një gjë e tillë sepse nuk ka argument i cili tregon se është absurde që pejgamberi s.a.v.s. të gjej zbatim në ligjet e mëhershme të kohës së para pejgamberisë.

Po ashtu është e lejuar që pas pejgamberisë së Muhamedit s.a.v.s. që Zoti i Lartmadhëruar të kërkoj zbatim të ligjeve të mëhershme prej robërve të tij pa marrë parasysh a të ketë ligjësuar ligj të ri apo të kombinoj mes tyre dhe kjo nuk do ta dëmtonte dhe as nuk do të ishte zëvendësues i tij.

Kështu, ne do të flasim për këtë nga aspekti i ndodhisë praktike të saj.

E para: Para pejgamberisë, Muhamedi a.s. a e ka pasur për detyrë të zbatoj ligjet e mëhershme?

Në lidhje me këtë çështje historike, dijetarët janë ndarë në tri drejtime:¹

- Disa prej tyre, si disa Malikijë, si dhe shumica absolute e mutekeliminëve **e mohojnë që ta ketë pasur për detyrë të zbatoj.**
- Disa prej tyre, si Hanefijtë, Hanbelijtë, Ibn Haxhibi, Kadiju Bejdaviju, e kanë konstatuar **se e ka pasur për detyrë të zbatoj.**
- Disa prej tyre si Gazaliu, Amediu, Kadiju Abdul Xhebarë dhe analitikë të tjerë **bëjnë dallimin:** pasi që nuk ka argument të prerë të zbatimit dhe diçka që na bën me dije me argumente se ka ndodhur zbatimi, e pasi që nuk kemi argument i cili argumenton atëherë në vetvete kundërshtohet, ashtu siç më paraqitet mua.

Ata të cilët konstatojnë zbatimin e ligjit para nesh, kanë dhënë mendime të ndryshme në përcaktimin ligjit para nesh:

- Disa kanë thënë:² Është sheriat i Ademit, sepse sheriat i tij është prej ligjeve të para.
- Thuhet se është sheriat i Nuhut a.s., e kjo në bazë të ajetit:

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا

“Ai u përcaktoi juve fe atë që i pat përcaktuar Nuhut.” (Esh-Shura : 13)

- Është thënë se e ka zbatuar sheriatin e Ibrahimit a.s., kjo në bazë të ajetit:

إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ

“Njerëzit më me meritë për t’u thirrur në Ibrahimin, ishin ata që e ndoqën atë (besimin e tij) dhe ky Pejgamber.” (Ali Imranë : 68)
dhe ajeti tjetër:

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

“Pastaj, ty të shpallëm: “Ndiqe fenë e drejtë të Ibrahimit.” (En-Nahl : 123)

- Është thënë se e ka zbatuar sheriatin e Musait a.s.;

- Është thënë se ka zbatuar sheriatin e Isait a.s. sepse ai ka qenë pejgamberi më i afërt dhe se i ka shfuqizuar ligjet e mëparshme.

Ka edhe mendime tjera.

Shevkaniu thotë:³ Mendimi më i drejtë i këtyre mendimeve është se pejgamberi s.a.v.s. e ka zbatuar ligjin e Ibrahimit a.s. sepse ka kërkuar shumë për të duke vepruar çka i është shpallur prej ngjarjeve të tij, siç tregojnë ajetet e Kur'anit, kur pas pejgamberisë është urdhëruar ta pasoj popullin e tij. Urdhërimi për diçka sinjalizon për diçka specifike dhe nëse përcaktohet se e ka zbatuar ndonjë ligj para pejgamberisë, pa dyshim se ka të bëjë për atë.

Hanefijtë e preferojnë mendimin se më së shumti i ngjanë ligjeve të tij (Ibrahimit a.s.) prej ligjeve të cilat i janë raportuar.⁴

Argumentet

Argumentet e mohuesve – Mohuesit të cilët nuk e pranojnë se ka zbatuar ligj të mëhershëm janë argumentuar me dy argumente:⁵

1. Po të kishte zbatuar pejgamberi s.a.v.s. ndonjë ligj prej ligjeve të mëparshme do të na ishte raportuar se çka ka zbatuar, do të kishte qenë e publikuar, do të ishte e kombinuar po me atë ligj ashtu siç ndodh zakonisht me çdo ligj prej ligjeve, mirëpo në këtë drejtim nuk na është raportuar asgjë, pasi që veç na janë të njohura të gjitha ngjarjet e para pejgamberisë.

2. Po të kishte zbatuar ndonjë ligj prej ligjeve të mëparshme atëherë ata pjesëtarë të zbatimit të atyre ligjeve do të mburreshin me ato ligje pas pejgamberisë së Muhamedit a.s dhe do ta llogaritin veten e tyre dhe ligjin e tyre mbi Muhamedin a.s.

Replikë

Këto dy argumente replikohen si në vijim:

Po mos të kishte pasur ndonjë ligj prej ligjeve dhe po të mos e kishte zbatuar atë, do të paraqitej kundërshtimi me banorët e zbatuesve të atyre ligjeve kur do të sillnin atë ligj, e kundërshtimi i tij do të kishte dalë haptas dhe do të na ishte transmetuar neve sepse kjo do të plotësonte kushtet për t'u transmetuar deri tek ne, mirëpo deri tek ne nuk na është transmetuar asgjë dhe nuk është prioritare njëra çështje ndaj çështjes tjetër. Bazuar në këtë: Pretendimet tona kanë argumentim të mjaftueshëm ndaj kundërshtuesve.

Argumentet e vërtetuesve – Vërtetuesit janë argumentuar me dy argumente:

1. Çdo pejgamber i mëhershëm i ka ftuar njerëzit që ta pasonin atë, e pejgamberi bën pjesë brenda përgjithshmërisë së ftesës.

2. Kemi transmetime se pejgamberi s.a.v.s. para pejgamberisë ka kryer veprime të cilat nuk kanë të bëjnë vetëm me logjikën e tij dhe mirësia e tij nuk vjen nga diçka tjetër përpos ligjësisimit. Pejgamberi s.a.v.s. është falur, ka kryer haxhin dhe umren, e ka bërë tavaf Qaben, i ka respektuar ato ligje që kanë pasur të bëjnë me Qaben, ka therë kafshë, ka ngrënë mish, i ka nënshtruar kafshët, nuk e ka ngrënë mishin e cofëtinës, e çështje tjera. Këto veprime legjislativë tregojnë se pejgamberi s.a.v.s. ka zbatuar detyra obligative të cilat nuk kanë qenë nga mendja e tij (por zbatim i ligjit të mëparshëm).

Replikë

Edhe këto dy argumente janë kundërshtuar si në vijim:

Sa i përket argumentimit të parë: Ky arsyetim është i pabazë, pasi që nuk është vërtetuar se është përgjithësim nga fetë e mëparshme, por kanë qenë posaçërisht për ta dhe nuk na është transmetuar në formë të prerë nga asnjë prej pejgamberëve të mëparshëm se i ka thirrur të gjithë njerëzit ta pasojnë atë.⁶ Po të presupozonim se na është transmetuar, prapëseprapë kjo është e mundur se ka pasur të bëjë për kohën e pejgamberit s.a.v.s. që pejgamberi s.a.v.s. të shpjegoj ligjet e mëparshme për shkak të vështirësisë së obligueshmërisë duke mos pasur mundësi të kuptohen në detaje dhe është dërguar për atë kohë.

Edhe argumenti i dytë është i pavlefshëm sepse nuk është vërtetuar ndonjë obligueshmëri për çështjet të cilat i përmendën dhe nuk janë transmetuar si obligime bindëse. Por, edhe po të pranohet se ka argumente të cilat na bindin, nuk tregohet me asgjë se ato obligime janë obligime legjislativë dhe se kryerësi i atyre veprimeve i ka kryer si obligime ligjore sepse e gjithë ajo çka kuptohet, kuptohet se qëllimi i kryerjes së atyre veprimeve është vetëm afrim ndaj Krijuesit,⁷ e jo si zbatues i urdhërimeve. Ka mundësi që kryerja e haxhit të jetë prej tij, namazi prej tij, umreja prej tij, madhërimi i Qabes prej tij, e këto janë një begati e cila na është transmetuar në mënyrë të përgjithshme për veprimet e pejgamberëve të mëparshëm.

Përderisa, sa i përket ngrënies së mishit, prerjes së kafshëve, nënshtrimit të kafshëve, kanë qenë para ligjësimit të tyre. Gjithashtu mosngrënia e cofëtinës ka qenë natyrshmëri e tij për t'u larguar prej tyre, sikurse nuk ka pasur dëshirë të hajë mishin e ariut, mirëpo thënia se ka besuar se janë detyra ligjore nuk na është vërtetuar.

Përderisa argumentet e dy grupeve nuk kanë shpëtuar nga kritika, unë i shtoj mendimit të atyre të cilët thonë se duhet shikuar derisa të vërtetohet argumenti për njërën prej çështjeve.

Gazaliu thotë:⁸ Favorizohet mendimi se logjikisht kjo është e lejuar, mirëpo e vërteta është se nuk e dimë në mënyrë të prerë dhe të hidhet një mendim për çështje për të cilat nuk kanë ndërlidhmëni, tani është vetëm zbatimi praktik i cili nuk do të kishte kuptim.

E dyta: Pejgamberi s.a.v.s. dhe umeti i tij pas pejgamberisë së tij a e kanë për detyrë t'i zbatojnë ligjet e mëparshme?

Në çështje të akides nuk ka mospajtime se sheriatit ynë nuk i shfuqizon të gjitha ligjet e mëparshme në tërësi, pasi që nuk është shfuqizuar domosdoshmëria e besimit, ndalesa e prostitucionit, vjedhja, vrasja dhe pabesimi. Përderisa, sa i përket çështjeve përpos besimit duhet të shikojmë sferën ku ka dallime dhe ato çështje janë të llojllojshme:

- Ligjet të cilat nuk janë të përmendura në ligjin tonë, as në Kur'an dhe as në sunet, pa kurrfarë diskutimi nuk janë ligje për ne.

- Ligjet të cilat i ka shfuqizuar ligji ynë, pa kurrfarë diskutimi nuk janë ligje për ne, p.sh., ndalimi i çdo shpeze sqepshqyese (kthetra shqyes), apo f.v., deveja, rosa, lejleku, po ashtu ndalimi i dhjemit i cili nuk është i përzier në eshtra, ndalesa e pasurisë së luftës, ose vrasja e ndërsjellët si masë e pranimi të pendimit ose shkurtimi apo prerja e pjesës së rrobës për t'u pastruar nga pastërtia. Këto ligje janë shfuqizuar për ne.

- Ligjet të cilat i ka konfirmuar ligji ynë, pa kurrfarë diskutimi se ne e kemi për detyrë t'i zbatojmë sepse janë prej shariatit tonë, si p.sh.,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“U është bërë obligim agjërimi ashtu siç ka qenë obligim për ata të cilët kanë qenë para jush.” (El-Bekare : 183)

Po ashtu kurbanit:

“Preni kurban prej bagëtisë sepse kjo është e lejuar.” Kurbanit është sunet i Ibrahimit a.s. në bazë të thënies së Zotit të Lartmadhëruar:

وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ

“Dhe ne e shpërblyem me një kurban të vlefshëm dhe madhështor.”
(Es-Saffat : 107)

Ka mbetur lloji i fundit për të cilin kanë debatuar dijetarët. Ligjet të cilat sheriat ynë nuk i ka konfirmuar, nëse ato ligje kanë qenë para nesh dhe i dimë si të sigurt por që nuk janë shfuqizuar, sikurse ngjarjen të cilën e ka treguar nga pejgamberi s.a.v.s. dhe as që e ka vërtetuar, por as nuk e ka mohuar, si f.v.,:

- ajeti i hakmarrjes në sheriati të jehudëve:

وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ
بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ

“Ne u caktuam atyre në të (në Tevrat) kundërmasat ndëshkuese: njeriu (mbytet) për njeriun, syri për syrin, hunda për hundën, veshi për veshin, dhëmbi për dhëmbin, por edhe plagët kanë kundër masë.” (El-Maide : 45)

- dhe shembulli i ndarjes së orarit të shfrytëzimit të ujit në mes të Salihut a.s. dhe popullit të tij:

وَنَبَّيْنَاهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ ۖ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ

“Dhe lajmëroji ata se uji është i ndarë (për t’u shfrytëzuar) për ta veç e veç, secili do të paraqitet për të pirë ujë në rendin e vet.” (El-Kamer : 28)

Për llojin e tretë dijetarët janë ndarë në tri drejtime:¹⁰

Drejtimi i parë: Shumica absolute e Hanefijve, Malikijve dhe disa Shafijë dhe sipas një transmetimi edhe Ahmedi. Ky drejtim e ka bazën te shumica e sahabëve: *Ajo çka është vërtetuar në ligjet para nesh është ligj edhe për ne nëpërmjet rrugës së shpalljes te pejgamberi s.a.v.s. dhe jo nga librat e tyre të ndryshuara dhe ne e kemi obligim të veprojmë me ato ligje, përderisa nuk vërtetohet e kundërta në sheriati tonë dhe nuk është paraqitur diçka çka nuk i pranon ato ligje.*

Drejtimi i dytë: Drejtimi i Esharijve, muëtezilëve dhe shiitëve dhe i cili është dominant te Shafijët dhe te Ahmedi sipas një transmetimi tjetër. Këtë e ka përzgjedhur Gazaliu, Amediu, Raziju, Ibn Hazmi Dhahirij dhe shumica e dijetarëve është se, *ligji para nesh nuk është ligj për ne.*¹¹

Drejtimi i tretë: Ibn Kushejriu dhe Ibn Burhani kanë thënë se duhet të shikohet a është i sqaruar me argument të saktë. Amediu ka thënë: “Kjo

është larg mendjes që të ndodhë sepse nuk ka se çka të kundërshtohet nëse ndodhë ashtu.”

Vërehet se mospajtimi i këtyre drejtimeve ka të bëjë me ata të cilët nuk e kanë mohuar zbatimin para pejgamberisë sepse ata të cilët e kanë mohuar zbatimin para pejgamberisë, ata e mohojnë edhe pas pejgamberisë.

Argumentet

Argumentet e konfirmuesve: Grupi i parë. Drejtimi i konfirmuesve argumentohet me katër argumente:

1. Është ligj prej ligjeve të cilat i ka zbritur Allahu dhe nuk ka diçka i cili dëshmon shfuqizimin e atyre ligjeve, për këtë arsye kërkohet që t'i zbatohet në bazë të thënies së Zotit të Lartmadhëruar.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۖ فَبِهْدَاهُمُ اقْتَدِهْ

“Ata (të dërguarit e përmendur) ishin që All-llahu i vuri në rrugë të drejtë, andaj ti merri shembull në udhëzim.” (El-En’am : 90)

Është vërtetuar nga Ibn Abasi se ai (Muhamedi a.s) ka bërë sexhde kur e ka lexuar ajetin e suretul Sad:

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالٍ نَعَجْتَنِي إِلَىٰ نَعَاجِهِ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۖ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ [٣٨:٢٤]

“Ai (Davudi) tha: “Ai ka bërë padrejtësi ndaj teje me kërkimin e deles tënde (për t’ia bashkuar) te delet e veta. Është e vërtetë se shumica prej ortakëve i bëjnë padrejtësi njëri-tjetrit, me përjashtim të atyre që kanë besuar dhe punuar vepra të mira, por të tillë janë pak!” e Davudi mendoi se Ne e kemi vënë në sprovë atë, andaj kërkoi falje nga Zoti i vet, ra i përkulur dhe u pendua.” (Sad : 24)

dhe pastaj e ka lexuar ajetin:

“Ata (të dërguarit e përmendur) ishin që All-llahu i vuri në rrugë të drejtë, andaj ti merri shembull në udhëzim.” (El-En’am : 90)

dhe po ashtu kemi ajetin:

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

“Pastaj, ty të shpallëm: “Ndiqe fenë e drejtë (milete) të Ibrahimit.” (En-Nahl : 123)

Këto dy ajete dëshmojnë dhe vërtetojnë shumë qartë argumentet e këtij drejtimi sepse **ajeti i parë** urdhëron që të pasohet udhëzimi dhe janë simbol i besimit dhe ligjeve në përgjithësi.

Ajeti i dytë urdhëron që të pasohet **“mileti”** i Ibrahimit, **“milet”** e ka kuptimin e ligjit. Urdhri tregon për obligueshmëri. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ۚ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ

“Ai u përcaktoi juve fe atë që i pat përcaktuar Nuhut dhe atë që Ne ta shpallëm ty dhe atë me çka e patëm porositur Ibrahimin, Musain dhe Isain. (I porositëm) Ta praktikoni fenë e drejtë e mos u përçani në të.” (Esh-Shura : 13)

Tregon për obligueshmërinë e sheriatit të Nuhut se fjala “dijnë” është emër me të cilin Zoti i Lartmadhëruar tregon për besimin dhe ligjësimin. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۚ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ

“Ne e zbritëm Tevratin, në të cilin është udhëzimi i drejtë dhe drita. Sipas tij gjykuan ndaj atyre, pejgamberët që ishin të bindur.” (El-Maide : 44) e pejgamberi s.a.v.s. është njëri prej pejgamberëve.

2. Janë argumentuar me thënien e Zotit të Lartmadhëruar:

وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ

“Ne u caktuam atyre në të (në Tevrat) kundërmaset ndëshkuese: njeri për njeri.” (El-Maide : 45)

Me këtë ajet dijetarët janë argumentuar për ligjin obligativ të hakmarrjes në ligjin tonë. Poqëse pejgamberi s.a.v.s. nuk e ka pasur për detyrë të zbatoj ligjet para nesh, nuk do të kishte qenë i saktë argumentimi i ligjësisimit të hakmarrjes për beni israilët se është obligim sipas ligjit të tyre.

3. Janë argumentuar për obligueshmërinë e faljes kada të namazeve, pasi që pejgamberi s.a.v.s. ka thënë: **“Kush flenë, ose e harron faljen e namazit, le ta falë kada kur t’i kujtohet.”** dhe e ka lexuar ajetin:

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي - **“Faleni namazin për të më përkujtuar mua.”**

(Taha : 14)¹² pasi që dihet që ky ajet ka pasur të bëjë me Musain a.s. Po mos të kishte pasur ky ajet zbatim të ligjit para nesh, atëherë ajeti nuk do të kishte vlerë. Po ashtu baza e tij është në Tevrat në ndëshkimin me ekzekutim të jehudiut.

4. Po ashtu janë argumentuar me atë çka është vërtetuar se pejgamberit s.a.v.s. i ka pëlqyer të jetë në pajtueshmëri me pasuesit e librit në çështje për të cilat nuk ka pasur shpallje. Po mos të kishte qenë ligjësimi i tyre argument, pëlqimi i tij për pajtueshmëri nuk do të kishte vlerë.

Këto argumente janë replikuar gjerësisht, por ne do t’i përmendim shkurtazi.¹³

Këto argumente nuk tregojnë tregueshmëri të prerë për të vërtetuar atë të cilën e kërkojmë, pasi që në ajetin e parë qëllimi ka qenë udhëzim i cili ka të bëjë me të gjithë pejgamberët. Ato janë çështje të cilat nuk ndryshojnë me ndryshimin e ligjeve sepse ato janë bazë e feve dhe pjesë domosdoshmërisht vitale, si sigurimi i jetës, mendjes, paraardhësve, besimit, po ashtu qëllimi i urdhrat për të pasuar fenë e Ibrahimit sepse argument i kësaj është fundi i ajetit **“...dhe nuk ka qenë prej idhujtarëve.”** sepse idhujtaria është e kundërta e besimit në një Zot.

Pjesa e ajetit **“Me të gjykojnë pejgamberët.”** është formulim i lajmërimit dhe jo i urdhërimit. Me këto argumente dëshmohet se këto janë ajete për të cilat nuk ka divergjenca sa i përket besimit dhe pjesë e çështjeve vitale dhe nuk kanë të bëjnë me ligjet sekondare për të cilat mund të shfuqizohen me ndryshimin e kohëve dhe rrethanave.

Sa i përket hakmarrjes, është ligjësim i ligjësuar në ligjin tonë ku Zoti i Lartmadhëruar thotë:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى

“O ju që besuat, u është bërë obligim gjurmimi për dënim për mbytje.”
(El-Bekare : 178)

Pastaj Zoti i Lartmadhëruar thotë:

فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ

“Pra, kush ju sulmon juve, kthejani sulmin atij edhe ju po në atë masë.” **(El-Bekare : 194)**

Falja e namazeve kada është ligj i cili i është shpallur pejgamberit s.a.v.s., vetëm se ia ka bërë me dije umetit të tij për ngjashmërinë e tij me ligjin e popullit të Musait a.s.

Sa i përket të bazuarit të pejgamberit s.a.v.s. në Tevrat, ka qenë vetëm për t’u treguar jehudëve për obligueshmërinë e atij ligji sepse ata e mohonin atë ligjësim të gurëzimit në ligjin e tyre dhe për ta paraqitur të vërtetën e tij sepse atë që e ka treguar ka qenë e përmendur në Tevrat e jo që të përfitoj ligjësimin e gurëzimit prej tyre. Këtë e dëshmon fakti sepse përpos kësaj çështjeje në raste tjera nuk është bazuar.¹⁴

Argumentet e mohuesve

Po ashtu edhe mohuesit janë argumentuar me katër argumente:¹⁵

1. Kur pejgamberi s.a.v.s. e ka dërguar Muadhin si gjykatës në Jemen dhe e ka pyetur se me çka do të gjykonte. Ai i është përgjigjur: me Kur'an, me sunet pastaj me ixhtihadë, ndërsa pejgamberi s.a.v.s. ia miraton¹⁶ dhe nuk e ka këshilluar që të veproj me *ligj para nesh*. Po të kishte qenë detyrë për t'u zbatuar ligji para nesh, do t'ia kishte përkujtuar Muadhit, ose do t'ia kishte treguar se nëse nuk e zbaton ligjin para nesh, ai do të gabonte.

2. Zoti i Lartmadhëruar thotë:

لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ

“Ne caktuam ligj e program (të posaçëm në çështje të veprimit).” (El-Maide : 48)

Kjo dëshmon se çdo grupi i është caktuar program dhe ligj dhe nuk kërkohet që një grup të zbatoj ligjin e tjetrit, saqë Muëtezilët kanë shkuar aq larg dhe kanë thënë se *logjikisht kjo është e pamundur*.

3. Pejgamberi s.a.v.s. po ta kishte pasur për detyrë që të zbatoj ligjin para nesh, po ashtu edhe umeti i tij do ta kishte pasur për detyrë ta mësoj atë ligj dhe do ta kishin pasur për detyrë sahabët që ta studiojnë atë dhe të bënin pyetje përbrenda kornizës së atij ligji kur do të kishte ndodhur ndonjë ngjarje për të cilin nuk do të ishin pajtuar ata në mes vete.

4. Ligjet e mëparshme kanë qenë posaçërisht për popujt e atyre pejgamberëve. Sa i përket sheriatit islam, ai është i përgjithshëm. Është themeluar ixhmai se sheriatit është *shfuqizues* i ligjeve të mëparshme. Pejgamberi s.a.v.s. ka thënë: **“Më janë dhënë pesë çështje të cilat nuk i janë dhënë më herët askujt tjetër pos meje.”** prej tyre e ka përmendur atë se pejgamberi (i mëparshëm) ka qenë i dërguar posaçërisht për popullin e vet, ndërsa pejgamberi s.a.v.s. i dërguar për të gjithë njerëzimin.¹⁷ Po ta kishte pasur për obligim që pejgamberi s.a.v.s. të zbatoj ligj të mëhershëm, ai do ta fuqizonte atë e jo ta shfuqizonte.”

Po ashtu këto argumente janë replikuar si në vijim:

Ligji para nesh nuk është përmendur në hadithin Muadhit sepse Kur'ani e përfshinë në vete ose që ajo është e përkufizuar në çështje të pakta, dhe se pejgamberi s.a.v.s. dhe shokët e tij pas tij nuk janë kthyer në librat e mëparshme ose për shkak të deformimit të tyre, ose për shkak të ndryshimit të tyre, dhe se muxhtehidët duhet të hulumtojnë çështje të cilat nuk janë të përmendura në Kur'an. Kështu që nuk ka diskutim se nuk ka arritur të plotësohet kjo çështje.

Sa i përket ixhmait se sheriatit ynë është shfuqizues i ligjeve të mëparshme, nuk ka të bëjë me të gjitha çështjet e sheriatit, sepse është shfuqizues i atyre me të cilat është takuar, kjo për faktin e mbetjes në fuqi të ligjësimit të hakmarrjes dhe dënimit për prostitucion.

Kjo, dhe shumica e ekspertëve bashkëkohorë¹⁸ të usulit e favorizojnë drejtimin e atyre të cilët deklarojnë se ligji para nesh është ligj edhe për ne me kusht që ai ligj të vërtetohet saktësisht prej të drejtëve, të saktëve dhe prej muslimanëve të cilët e transmetojnë saktësisht ose që ai ligj të jetë prezent edhe në Kur'an, ose që të jetë i transmetuar me sunetet e sakta sepse ato janë ligje qiellore dhe se përmendja e atyre ligjeve në Kur'an, pa i mohuar dhe duke mos i shfuqizuar dëshmon për ligjësimin e tyre dhe fuqizimin e tyre edhe për ne dhe se Kur'ani vërteton Teveratin dhe Inxhilin. Bazuar në këtë, dijetarët kanë lejuar që të mirat që mund të shfrytëzohen bashkërisht me orare të caktuara.¹⁹ Këtë formë e tregon Kur'ani me ngjarjen e Devesë së Salihut a.s.:

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ ۖ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ

“Dhe lajmëroji ata se uji është i ndarë për ta veç e veç, secili do të paraqitet për të pirë ujë në rendin e vet.” (El-Kamer : 28)

Kjo është formë e shfrytëzimit (të ujit) me orare të caktuara. Këtë e lejojnë që të katër medhhebet. Hanefijtë janë argumentuar për lejimin e ekzekutimit të muslimanit për minorenin dhe për ekzekutimin e mashkullit për femrën me ajetin kur'anor: **“Dhe u kemi bërë obligim atyre njeri për njeri.”** Që do të thotë se kjo ka qenë në Teverat. Po ashtu me këtë ajet janë argumentuar Malikijtë dhe Hanbelijtë për ekzekutimin e mashkullit për femrën. Malikijtë, Shafijjtë²⁰ dhe Hanbelijtë²¹ janë argumentuar për lejimin e “pengmarrjes” në thënien e Zotit të Lartmadhëruar në suretu Jusuf:

وَلَمَّا جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ

“...e kush e sjell atë (tasin), ka (shpërblim) një barrë deveje (drithë). Unë vet jam për këtë garantues!” (Jusuf : 72)

JoShafiijtë janë argumentuar për lejimin e garantimit material me atë njerëzor me thënien e Zotit të Lartmadhëruar:

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ

“Ai (Jakubi) tha: Unë kurrësi nuk e dërgoj atë me ju, derisa të më jepni besën (e fortë) në All-llahun, se gjithsesi do të ma ktheni atë mua, përveç nëse u diktojnë rrethanat e nuk mundeni...”(Jusuf : 66)

Shafiijtë bazohen me këtë ajet dhe janë argumentuar me hadithin **“Udhëheqësi dënohet.”**²² dhe me kijasin për *zbatimin e borxhit*.

Hanbelijët janë argumentuar që mehri të jetë një formë shërbimi që sjell dobi duke u bazuar me ajetin:

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي
حِجَجًا ۖ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ

“Ai (Shuajbi) tha: Unë dëshiroj të martojë ty me njërën prej këtyre dy vajzave të mia, me kusht që të shërbesh tetë vjet, e nëse i plotëson dhjetë, ai është vullneti yt...!” (El-Kasas : 27)

Shafiijtë e argumentojnë këtë ajet dhe argumentohen për lejimin e kësaj forme duke krahasuar me qiranë.

Imam Maliku, për favorizimin e mishit të dashit, pas saj vjen mishi i lopës, pastaj i devesë, është argumentuar me veprimin e Ibrahimit a.s. kur e ka sakrifikuar dashin në vend të djalit të tij.

Maliku, Ebu Hanife dhe Muhamedi (me përjashtim të Shafiijut, Ahmedit, Ebu Jusufit dhe Zuferit)²³ argumentohen me tregimin e Ibrahimit a.s. për t’u detyruar që për përбетim në fëmijën të prehet delja.

Sipas mendimit tim, për të komentuar atë që u tha është argument i pavarur i argumenteve të sheriatit, por është brenda kornizës së Kur’anit dhe sunetit, sepse siç e kuptuam nuk veprohet me të përpos në rastet të cilat i ka treguar Zoti i Lartmadhëruar ose i dërguari i tij, pa i shpallur të pavlefshme dhe nuk ka diçka në sheriatin tonë e cila i ka shfuqizuar ato. Pra, e vërteta është se ligji para nesh nuk është ligj i pavarur për ne.

Fusnotat:

1. “Sherhul Mehalij”, 2/287.
“Gajetul vusul”, 139.
“Med-hal ila medhheb Ahmed”, 134.
“Sherhul udadi”, 2/287.
“Fevatihu Rahmut”, 2/183.
“Et-Tekrirë vet-Tehbirë”, 2/308.
“El-Ibhaxh sherhul minhaxh”, 2/180.
“Muhtesar”, 218, Ibni Haxhibi.
2. Ibid.
3. “Irshadul fuhulë”, 210.
4. “Muslimu Thubutë”, 2/147.
5. “El Ihkam”, 3/128, Amediju.
“El mustesfa”, 1/132, Gazaliju.
6. Transmeton Buhariu, Muslimi, Nesaiu nga Xhabir bin Abdullahu se peygamberi s.a.v.s. ka thënë: Më janë dhënë pesë gjëra të cilat nuk iu janë dhënë askujt para meje:
 - Jam i ndihmuar që të më frikohen në distancë një mujore.
 - Më është bërë toka xhami dhe e pastër dhe çdonjëri prej umetit tim kudo që të jetë aty le të falet.
 - Më është lejuar pasuria e luftës, e cila nuk i është lejuar askujt më parë.
 - Më është dhënë e drejta e ndërmjetësimit (shefaatit).
 - Çdo peygamber është dërguar posaçërisht për popullin e vet, ndërsa unë jam i dërguar për të gjithë popujt pa përjashtim. (Do ta sqarojmë se është hadithë mutevatir).
7. “Muslimu Thubut”, 2/148.
8. “El mustesfa”, 1/132.
9. Transmeton Ahmedi dhe Taberaniju nga Umi Bilalli. (Hadithë hasen).
10. “Keshful esrarë ala usulë”, 2/932, El Bezdaviju.
“Sherhul udadi”, 2/286.
“El-med-hal ala medhhebi Ahmed”, 134.
“Sherhul esnevij”, 3/660.
“Mer’etul usul”, 2/247.
“Fevatihu Rahmut”.
“Et-Tekrirë vet-Tehbirë”, 2/209.
“El-Ibhaxh”, 2/180.
“Muhtesar Ibnul Haxhib”, 218.
11. “Sherhul xhelal el mehalij ala xhem’ul xhevamiu”, 2/287.
“El-Ibhaxh sherhul minhaxh”, 2/180.
“Usulul Istinbat”, 267.
“Revdatu Nadhir”, 1/400.
“El-Leme”, 34, Esh-Shijraziju.
“Risaletu fi usulidh-Dhahirijeti”, 31, Ibni Arabij.

12. E ka regjistraur Buhariu, Muslimi, Tirmidhiu, Ebu Davudi dhe Nesaiju nga Enes bin Maliku r.a. (“Xhamiul Usul”, 2/134).
13. “El-mustesfa”, 1/134, Gazaliu.
“El-ihkam”, 3/131, El-Amediu.
“Muslimuth-Thubut”, 2/148.
14. “El-Ibhaxh sherhul minhaxh ve sherhul Esnevi”, 2/181-182.
15. “El-mustesfa”, 1/133.
16. Transmeton Ahmedi, Ebu Davudi, Tirmidhiu, Ibni Adijji, Taberaniju dhe Bejhekiu (“Nasburr-Rrajeti”, 4/63).
17. Transmeton Buhariu, Muslimi, Nesaiju nga Xhabir bin Abdullahi. Hadithë Sahihë mutevatir. (“Nudhumul mutenadhir”, 132).
18. “Mudhekerat fi usulil fikh li kismid”, dr. prof. Shejh Muhamed Ez-Zafzaf, fq.11.
“Usulul fikh”, 347, el Hudarij.
“Usulul fikh”, 106, el-Halaf dhe Zekijud-dijn Shaëban, 128.
19. “Keshful Esrarë ala usulul Bezdaviji”, 2/936.
20. Siç ekziston në librin “Mugnil muhtaxh” Shafijjtë janë argumentuar për ligjësimin e “Xheales” me hadithin e Hudrijuut në dy Sahihët.

Përmbajtja:

<i>Ligji para nesh</i>	<i>4</i>
E para: Para peygamberisë, Muhamedi a.s. a e ka pasur për detyrë të zbatoj ligjet e mëhershme?	5
E dyta: Peygamberi s.a.v.s. dhe umeti i tij pas peygamberisë së tij a e kanë për detyrë t'i zbatojnë ligjet e mëparshme?	9